

»MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA 2016«

33. SREČANJE

Mlade, lačne in nesrečne

Književnost

Raziskovalna naloga

Avtor:	TINKARA DRSTVENŠEK
Mentor:	NATAŠA KLIS
Šola:	OŠ TONETA ČUFARJA MARIBOR

Februar, 2016

»MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA 2016«

33. SREČANJE

Mlade, lačne in nesrečne

Književnost

Raziskovalna naloga

Februar, 2016

Kazalo

Kazalo	2
Kazalo slik	4
Kazalo tabel	4
Povzetek	5
1 Uvod.....	6
1.1 Cilji naloge.....	7
1.2 Hipoteze	7
2 Metodologija.....	8
2.1 Namen raziskovalne naloge	8
2.2 Izvor podatkov	8
3 Avtorice obravnavanih del	9
3.1 Janja Vidmar	9
3.2 Marinka Fritz – Kunc.....	10
3.3 Asja Hrvatinić	11
4 Literarne zgodbe	13
4.1 Debeluška	13
4.2 Punčka v ogledalu	15
4.3 Lepe punce lepo bruhajo.....	17
5 Njihovi svetovi	20
5.1 Urša.....	20
5.2 Šana.....	29
5.3 Ona	35
6 Dekleta druga ob drugi	43
6.1 Primerjava	43
6.2 Bruham, torej sem.....	45
6.2.1 Glavne književne osebe	45
6.2.2 Prijateljske vezi	45

6.2.3 Simpatije	46
6.2.4 Začetek težav s hranjenjem	47
6.2.5 Potek bolezni	48
6.2.6 Kdo jim pomaga na pot pogube?	48
6.2.7 Kaj jih žene v izgubljanje teže?	49
6.2.8 Kako doživljajo sebe	50
6.2.9 Konec romana.....	50
7 O problemih sodobnih najstnikov s strokovnjakom	52
8 Družbena odgovornost.....	56
9 Zaključek	57
10 Viri in literatura	59

Kazalo slik

Slika 1 Janja Vidmar.....	9
Slika 2: Marinka Fritz – Kunc.....	10
Slika 3: Asja Hrvatini	11

Kazalo tabel

Tabela 1: Primerjava	43
----------------------------	----

Povzetek

V raziskovalni nalogi *Mlade, lačne in nesrečne* sem preučevala tri problemske romane uveljavljenih sodobnih slovenskih avtoric. Tematsko se vsi trije romani lotevajo motenj prehranjevanja in težav, ki jih tako početje prinaša s seboj. Pod drobnogled sem vzela glavne književne osebe v izbranih mladinskih romanih, in sicer:

- Janja Vidmar: Debeluška,
- Marinka Fritz – Kunc: Punčka v ogledalu in
- Asja Hrvatina: Lepe punce lepo bruhajo.

Gre za dekleta, ki se v svojih najstniških letih spopadajo z motnjami hranjenja, ki preraščajo skrajne meje, protagonistke pa se iz nastalih težav ne morejo ali ne znajo rešiti in tako le-te postajajo njihov način življenja.

Ob podrobnem branju sem raziskala in analizirala vzroke za njihova dejanja, poskušala sem predstaviti njihove življenjske zgodbe, jih na podlagi njihovih ravnanj označiti in razbrati, kaj jih je privedlo v položaj, ki se zdi brezizhoden. Poiskala sem razlike in skupne značilnosti ter poskušala postaviti njihove težave in dejanja v svet, v katerem živijo najstniki in najstnice dandanes.

1 Uvod

Časi se spreminjajo in z njimi tudi lepotni ideali. Včasih ni bilo pomembno, kako suh si, še več, v mladosti naših starih staršev si v družbi več veljal, če si bil malo bolj porejen, ker je to pomenilo, da imaš denar in si lahko privoščiš hrano. Včasih je veljalo, da več imaš, več veljaš. Danes pa je ravno obratno: manj imaš, več veljaš – in s tem seveda mislim na kilograme. Mediji in potrošniška družba so postavili lepotne ideale, ki jih zdaj s pridom podpirajo. Vsi se ravnamo po teh zapovedih in se v veliki meri sploh ne zavedamo, kakšne sledi te stvari puščajo na današnjih najstnicah, ki najbolj podlegajo mitu popolnosti v svetu, v katerem živimo. Večina današnjih mladostnic stremi k popolnosti, ki so jo načrtali mediji. Lepotni ideali so vitkost, lep obraz, majhen nos, dolge noge in še in še. Vsa dekleta si želimo ustrezati tej sliki in če ne, smo potrte ter si želimo, da ne bi bile takšne, kot smo. Nekaterim se lastno telo tako zagnusi, da se ga odločijo poškodovati. Drastično začnejo hujšati, stradajo, bruhamo, uporabljajo različna odvajala in tablete za hujšanje. Nobena se ne zaveda posledic, vse mislijo, da vedo, kaj počnejo. Nikomur ne povedo ničesar o svojem početju, zato jim tudi nihče ne more pomagati. Same bredejo vedno globlje in se uničujejo.

Ob razmišljanju o teh dejstvih mi je prišla na misel tema za raziskovalno nalogo. Razgledala sem se po slovenski mladinski literaturi s to tematiko in našla pet romanov: Tjaša Povšnar: *Laurin in Klarin dnevnik*, Monja Kranjc: *Moje življenje, neskončnost in težave*, Janja Vidmar: *Debeluška*, Marinka Fritz – Kunc: *Punčka v ogledalu* in Asja Hrvatina: *Lepe punce lepo bruhamo*. Po podrobnem branju sem se odločila za izbor romanov treh uveljavljenih pisateljic. Skušala sem ugotoviti, kako slovenska književnost predstavlja to problematiko in jo primerjati s stanjem med današnjimi najstnicami. Ker me tudi sicer zanima psihologija, sem poskušala iz romanov izluščiti glavne karakterne in psihološke značilnosti likov ter jih med seboj primerjati in poiskati njihove skupne značilnosti ter razlike. Kot enega pomembnih ciljev pa sem si zadala preveriti, kako se motnje hranjenja pojavljajo tudi v današnjem svetu.

1.1 Cilji naloge

Pred začetkom raziskovanja sem si zadala naslednje cilje:

- Izbrati mladinske romane, ki obravnavajo problematiko motenj hranjenja.
- Izbrana dela podrobno prebrati in jih preučiti.
- Romane primerjati med seboj in ugotoviti podobnosti ter razlike med počtetjem glavnih književnih oseb.
- Pridobiti mnenje psihologa o pojavljanju prehranjevalnih motenj danes.
- Potrditi ali ovreči spodaj zapisane hipoteze.

1.2 Hipoteze

Predvidevam, da bom ugotovila naslednje:

- Glavni vzrok težav s hranjenjem pri glavnih književnih osebah v izbranih romanih je družina.
- Izvor problema je pri vseh glavnih literarnih osebah podoben.
- Motnje hranjenja se pojavljajo tudi v življenju mladostnikov danes.

2 Metodologija

2.1 Namen raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je bil:

- Primerjati glavne literarne osebe v izbranih romanih in preveriti, ali gre pri njih za podoben vzrok problemov.
- Primerjati težave v romanih s težavami najstnic v današnjem času.

2.2 Izvor podatkov

Glavni vir informacij so bili izbrani romani, iz katerih sem navajala citate in povzemala fabule. Podatke o avtorjih sem poiskala v strokovni literaturi in na medmrežju. Socialno-psihološke podatke o mladostnikih sem povzemala po strokovni literaturi na temo motenj hranjenja, primerjavo z realnim stanjem danes pa sem naredila na osnovi pogovora z gospodom Heliodorjem Cvetkom, univerzitetnim diplomiranim psihologom.

3 Avtorice obravnavanih del

Za svojo raziskovalno nalogo sem izbrala sodobne romane uveljavljenih slovenskih avtoric. Na kratko sem povzela podatke o avtorjih in njihovih delih.

3.1 Janja Vidmar

Slika 1 Janja Vidmar

Vir: <http://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/desetnica-2013-je-janja-vidmar.html>

Janja Vidmar je bila rojena leta 1962 na Ptuju, maturirala je na Prvi gimnaziji v Mariboru, kjer živi še danes kot svobodna umetnica in študira slovenski jezik ter pedagogiko. Avtorica pisateljuje skoraj dvajset let in ima od leta 1996 status samostojne delavke v kulturi.

Na Slovenskem je Janja Vidmar znana predvsem kot avtorica mladinske realistične proze, ki se uvršča na področje socialno-psihološkega romana. V svojih mladinskih delih izkazuje izjemno poznavanje sodobnih otrok in najstnikov, njihovega načina življenja, razmišljanja ter izražanja.

Je članica Društva slovenskih pisateljev, članica upravnega odbora tega društva in hkrati predsednica Sekcije za mladinsko književnost pri DSP ter pobudnica in ustanoviteljica

nagrade desetnica, ki je bila prvič podeljena leta 2004. Njen roman Baraba je bil leta 2004 preveden tudi v nemščino in nominiran za stanovsko nagrado desetnica, Debeluška se je leta 2000 uvrstila na drugo mesto v akciji Moja najljubša knjiga, Princeska z napako pa je leta 1998 dobila večernico, nagrado za najboljše mladinsko delo in zlato medaljo (medaglia dell'oro) leta 1999 v italijanskem Trentu. Leta 2010 je dobila nagrado zlata paličica za najboljše mladinsko dramsko besedilo za delo Brez in nominacijo za večernico za delo Kebarie. Prav tako pa je leta 2013 prejela nagrado desetnica za delo Kebarie.

3.2 Marinka Fritz – Kunc

Slika 2: Marinka Fritz – Kunc

Vir: <http://profileengine.com/groups/profile/434965850/marinka-fritz-kunc>

Marinka Fritz-Kunc se je rodila leta 1942, osnovno šolo je obiskovala v Trbovljah, srednjo pa v Novem mestu, kjer je tudi maturirala. Študirala je umetnostno zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani, vendar študija ni končala, ker se je posvetila novinarstvu.

Piše kolumne in publicistične članke o aktualnih družbenih vprašanjih za različne časopise in revije. Leta 1985 je odprla dve rubriki o znanih osebah, eno v Večeru in eno v Dnevniku. V teh rubrikah je opravljala intervjuje z znanimi slovenskimi osebnostmi. Ustanovila je multimedijски vseslovenski projekt Demistifikacija droge. Leta 1985, po izidu

prvega romana Janov krik, se je usmerila v pisateljstvo. V letih 2007 in 2009 je izdala dve literarni biografiji o letih odraščanja, eno iz življenja Zorana Jankoviča, drugo pa iz življenja Janeza Drnovška.

Najpogosteje obravnavane tematike v njenih delih so droge, AIDS, kriminal, nasilje v družini, ljubezen. S posebno izbranimi tematikami opozarja na aktualne probleme moderne družbe. Njen roman Janov krik je uvrščen med slovenske literarne mejnike. Napisala je še Ne verjemi vetru, Pusti čakati jutri, Postaja Death, Sivo kot srebro in še mnoge druge.

3.3 Asja Hrvatin

Slika 3: Asja Hrvatin

Vir: <https://prezi.com/stftrznzcc/od-rtm-do-wtf/>

Asja Hrvatin se je rodila leta 1990 in je obiskovala OŠ Toneta Čufarja v Ljubljani. Je študentka Fakultete za socialno delo, študira duševno zdravje. Mlada aktivistka se bojuje za pravice socialno ogroženih družin, posebno pozornost namenja stiskam, ki težijo mlade. V zadnjih letih je organizirala in vodila festival mladinske altruistične kulture MAKfest ter mladinsko akcijo Zamenjaj žur. Asja Hrvatin o težavah mladih govori v svojih knjigah, namenjenih njenim vrstnikom.

Leta 2008 je izšel njen prvi roman od RTM do WTF, ki govori o zasvojenosti mladih z drogami. Asja pri pisanju knjig vedno izhaja iz osebnega stika z ljudmi. Tako se je pri

pisanju knjige Lepe punce lepo bruhajo pogovarjala z dekletom, ki ima podoben problem in je nato izhajala iz čustev, ki so jo obšla ob pogovoru z njo. Asja Hrvatinić poskuša s svojimi deli opozoriti na pritisk, ki ga na mladostnike izvaja družba s svojimi nemogočimi pričakovanji in s svojo potrebo po popolnosti.

4 Literarne zgodbe

Za vsako izmed izbranih del sem na kratko povzela fabulo romana, ker se težave protagonistk razkrivajo skozi literarne zgodbe in jih je treba za dobro razumevanje vsaj okvirno poznati.

4.1 Debeluška

Debeluška je prvoosebna pripoved petnajstletne osmošolke Urše, ki piše besedilo za Unicefov natečaj Moja družina sem tudi jaz. Njena zgodba je zapisana zelo odkrito, brez dlake na jeziku. Skozi celoten roman lahko natančno spremljamo njene misli in občutke.

Na Uršo dan za dnem pritiska njena mama Dunja, ki je tako obsedena z lepo manekensko postavo, da Uršo skoraj potisne do roba. Urša vztraja z manekenstvom, da bi jo mati vzljubila. Mamo občuduje in zaničuje hkrati, ob tem pa išče odgovor na vprašanje, kakšna ženska želi postati.

Oba njena starša imata ugledna poklica, mama je bila nekoč manekenka, njen oče pa je pisatelj. Od nje se prav tako pričakuje, da bo imela kakšen uveljavljen modni poklic. Urša si želi postati pisateljica, tako kot njen oče, ampak Dunja je odločena, da bo prek svoje hčere dosegla tisto, česar sama ni mogla. Za Uršo in njene potrebe nima posluha nihče v družini. Dunja Urši govori, naj ne je toliko, zato Urša pod posteljo skriva hrano, ki jo uživa ponoči.

Dunja sili Uršo, da obiskuje manekenski tečaj, ki ga vodi Ana, Dunjina prijateljica; le-ta budno spremlja mlada dekleta in jih uči manekenskih veščin. Tam Urša spozna Žano, starejše dekle, ki ima že več izkušenj z modnimi pistami, prav tako pa tudi z različnimi načini, kako ostati vitka. Žana boleha za bulimijo, ki jo priporoča tudi Urši; le-ta se nekaj časa trudi z bruhanjem, vendar jo to početje preveč izčrpa, zato raje ostane pri svojem stradanju.

Žana in Urša se kmalu zblížata. Ujameta se, ker sta se ukvarjali s podobnimi težavami in bili v isti situaciji. Žana mora kmalu po tem, ko sta se spoznali, v bolnišnico zaradi bulimije, vendar še kar ne namerava prenehati s hujšanjem. Kmalu postane tako slabotna, da je niti naprave ne morejo več ohraniti pri življenju. Žana verjame, da Urša še ni zabredla tako globoko kot ona, zato ji priporoči obisk pri doktorju Ponižu. Urša se res odpravi k njemu in opravi tudi nekaj terapij. Doktor ji predlaga, da bi se terapiji pridružila še Dunja, ta pa ji ogorčena prepove nadaljnje obiske.

Urša ima najboljšo prijateljico Karin, ki ji skuša stati ob strani, vendar jo Urša vseskozi odriva od sebe. Do nje je zajedljiva in nesramna, saj ima Karin bolj polno postavo, vendar se s tem ne obremenjuje. Ima tudi sošolca Marka, ki je zaljubljen vanjo in ji skuša pomagati, a mu Urša ne zaupa preveč in ni prepričana o svojih čustvih do njega. Je pa v Uršinem življenju še ena oseba, ki je zelo pomembna, njena babica, Dunjina mama. Njena babica je z Dunjo ravnala enako, kot ravna zdaj Dunja z Uršo, vendar je spregledala svojo napako in je hotela Urši pomagati. Le ob njej se Urša počuti varno, le ona ji daje občutek, ki bi ga morala imeti ob svoji mami.

Uršin odnos z očetom je prav tako zapleten. Njen oče ima toliko dela s pisanjem knjig, da nima časa zanjo in se z njo sploh ne ukvarja. Urša ga zato pogreša in si želi njegove pozornosti. Ker tega ne dobiva, ima občutek, da mora zmagovati na vseh področjih, da bi se počutila sprejeto.

Dunje sploh ne zanimajo hčerine stiske in težave, saj meni, da ima ona večje. Skrbi jo, kako se bo Urša odrezala na tekmovanju za Miss Bambi v Milanu, a je na koncu preveč slabotna, da bi se tekmovanja sploh udeležila. Zaradi različnih načinov stradanja Urša namesto v Milanu pristane v bolnišnici. Ker se onesvesti pri pouku, jo v bolnišnico spremlja Karin, ki ves čas, ko je Urša preslabotna, dopolnjuje njene zapiske za natečaj. Karin je tista, ki zapiskom spremeni naslov iz Bajsa v Debeluška, ker ji to predlaga njuna razredničarka. Urši se je ustavilo srce, vendar so njeno stanje normalizirali. V bolnišnici jo obiščejo tudi njeni starši, vendar se je oba sramujeta. Ko jo obišče še njena razredničarka, ji Urša razodene svoj največji strah, da Dunje nikoli ne bo mogla klicati mama. Urša na koncu zapiše: »Lahko me rešujejo pred mojim lastnim življenjem, kolikor

hočejo. Vendar nič ne pomaga. En zdrs. In potem bom znova poskusila. Enkrat mi bo že uspelo.«

Roman ima odprt konec in vsak si ga lahko razlaga po svoje. Sama mislim, da Urša nikoli ne bo prenehala s svojim samouničujočim vedenjem. Mislim, da ne more nehati, saj za to nima zadostne podpore, sama pa je preveč labilna oseba. Rešitev bi bila morda v tem, da bi jo babica vzela pod svoje skrbništvo ali pa da bi se njena mama začela do nje drugače obnašati.

4.2 Punčka v ogledalu

Punčka v ogledalu je problemski roman o osemnajstletni Šani, ki ima velike težave s samopodobo; le-te se pojavijo, ko se ji po osnovni šoli ne uspe vpisati na zeleni študij, kar jo zelo potre. Namesto na medicini pristane na izrednem študiju prava, ki pa ji ni všeč, vendar ji dajo starši jasno vedeti, da mora pri njem vztrajati, zaradi česar je še posebej na dnu. Zaradi nizke samozavesti se ji v glavi utrdi prepričanje, da je debela, kar pa tu in tam s svojimi neprimernimi komentarji še potencirata babica in prijateljica Beba. Obe sta zelo pikolovski in takoj opazita že najmanjšo razliko na njenem telesu. Šanini prijateljici Maja in Beba, slednja si prizadeva postati manekenka, sta obe zelo vitki ter lahko nosita kratke majice, ki razkrivajo trebuh, sama pa ni tako zelo suha in si tega ne more privoščiti, zato razmišlja o hujšanju ter raznih dietah.

Šanino samozavest prav tako zelo načenja tudi oblastnost njene babice. Nenehno ji daje nasvete o tem, da mora shujšati, da se je preveč zredila. S staršema živijo pri babici in že odkar se je rodila, so ji vsi govorili, da naj upošteva babico in da naj ji bo hvaležna, da lahko živijo pri njej. Šano je vsa ta leta morilo dejstvo, da nima doma, da ne občuti varnosti in topline, ki ju drugi čutijo tam, kjer so doma. Njena babica je zelo zaščitniška in v odnosu do nje prevzema tudi materinsko vlogo, kar Šani ni všeč, zato se počuti še bolj utesnjeno, obenem pa jo moti babičin odnos do njene mame. Babica mame ne mara, ker ji je speljala njenega edinega in tako ljubljenega sina. Šanina mama je Šano rodila, ko je bila še zelo mlada in je morala zato prekiniti študij ekonomije, s tem pa je obtičala v pisarni. Njena

tašča ima navado to dejstvo venomer izpostavljati. Oče pa je sicer dokončal študij inženirstva, ampak svojega znanja ni izpopolnjeval, saj je raje ostal doma in preživil družino. Ker Šano na vsa ta dejstva tako opozarjajo, misli, da je ona kriva za vse te nesreče v življenjih svojih staršev.

Na pot pogube pa ji prav tako izdatno pomaga Beba, ko ji pove, da lahko na zelo učinkovit način izgubi telesno težo, tako da poje vse, kar si želi, potem pa bruha. Šana upošteva njen nasvet in začne se njene težave z bulimijo, brede vedno globlje. Postane nesramna in predrzna, obnašati se začne podobno kot Beba, ki se že skoraj vse svoje življenje spopada z bulimoanoreksijo. Beba se poskuša pozdraviti, ampak ji nikoli ne uspe, poleg tega pa želi postati manekenka. Zaradi stradanja je slabih živcev in spremenljivega obnašanja ter nenehno najeda Šano. Beba je tako obsedena s svojo vitkostjo, da ne sprejema močnejših ljudi, zato Šano na začetku tudi tako trpinči. Govori ji, da naj se pogleda v ogledalo, da je debela, da ni za kratke majice ... To se dogaja tako dolgo, dokler Šana prav tako ne zapade v bulimoanoreksijo, kar Beba opazi in jo celo posvari, saj simptome dobro pozna (Beba je bila zaradi svojega početja večkrat hospitalizirana, hodila je k različnim psihoterapevtom, a se ji ni uspelo pozdraviti). Bebina zgodba Šano pretrese, a si še vedno dopoveduje, da ima nadzor in ne preneha z nevarnim početjem.

Ima pa Šana zaradi nizke samozavesti še en problem. Misli, da si ne zasluži fanta, pa čeprav jo občudujejo in si jo želijo trije. Prvi, ki se poteguje za njeno srce, je Vito, ki je na trenutke precej aroganten in samovšečen. Velikokrat reče napačno stvar, ki se njemu zdi prava, največkrat tudi smešna in duhovita, Šani pa neumna ter egoistična. Vito ji pravi, da ni ravno suha in da je podobna Jennifer Lopez, kar ji ni všeč. Na koncu prekineta celo njuno prijateljstvo, ker Vito Šani ne zaupa. Šana na zabavi spozna tudi Maja, ki mu je všeč in jo obklada z različnimi komplimenti, ona pa se mu izogiba, nato pa mu le da priložnost. Izkaže pa se, da želi Maj Šano samo izrabiti in da se v resnici ni zanimal za njene potrebe ter želje. Ko sta bili Šana in Maja na kavi, sta ju srečala Vito in njegov najboljši prijatelj Aleš, ki sta proslavljala Alešev rojstni dan. Maja se je takoj zagledala v Aleša, a njemu je bila bolj všeč Šana. Po tem, ko jo je Vito obtožil kajenja trave in se mu je Šana maščevala z zaušnico, jo je Aleš odpeljal stran. Končno se je z nekom pogovorila

in mu zaupala svoje težave. Aleš ji je tudi ponudil pomoč, vendar je to pomoč Šana odklonila, saj je bila mnenja, da mora sama razrešiti svoje težave.

Šana je po tem, ko se ji je Beba razodela, še kar nadaljevala s svojim početjem, Beba pa je med tem zmagala na manekenskem tekmovanju in osvojila potovanje v Milano. Na manekenskem tekmovanju je bila najboljša in vsi so jo občudovali. V Milanu pa je doživela srčni zastoj, zaradi česar je tudi umrla. Šano to postavi na trdna tla. Svoji družini pove, kaj je počela, poišče si psihiatrinjo, ki ji pomaga, da postavi 'bajso' pred vrata.

4.3 Lepe punce lepo bruhajo

Brezimno dekle iz romana Lepe punce lepo bruhajo je boleče zapleteno v začaran krog stradanja, prenajedanja in bruhanja. Za zunanji svet se zdi, kot da zanjo ne obstaja – k temu šteje tudi svojo družino, prijatelje in sošolce. A zaradi njene bolezni ta svet kar beži mimo nje. Tako mimo nje zbeži tudi smrt njenega očeta, ki pretrese vso družino. Ona je ob njegovi smrti zelo žalostna, a se še vseeno bolj obremenjuje s svojo težo, nepopolnim telesom in s tem, kar si mislijo drugi. Ima zelo nizko samozavest. Celó tako nizko, da v romanu sebe ozmerja z različnimi zelo grdimi opazkami. Na nekaterih mestih v romanu gre celo tako daleč, da si želi umreti. Začetek njene bolezni je tako verjetno prav ta zelo nizka samozavest. Vzrok za to pa so, kot pisateljica napiše na začetku romana, mediji, ki poudarjajo pomembnost popolnosti. Ona se v tem svetu sploh ne znajde več in podleže njegovi zli strani. Zaradi nizke samozavesti njena podzavest ustvari nevidne ljudi, ki jo maltretirajo. Ona se jih boji, se žre, ker jih vedno znova razočara, in se jim trudi ustreči.

Po očetovi smrti je čisto na tleh, zato bruha in si koplje vse večjo jamo. Njeni domači začnejo opazovati, da je nekaj narobe, zato se odloči in o svojih težavah pove prijateljici. Le-to za njo zelo skrbi, ampak ne najde načina, kako bi ji pomagala. Velikokrat se sporečeta zaradi njenega početja, a prijateljica ji vedno stoji ob strani in priteče vsakič, ko jo potrebuje. Nekega dne pade v nezavest in odpeljejo jo v bolnico, kjer mami povedo, da je njena hči anoreksična in bulimična. Mama je šokirana, a ji ona zatrdi, da bo uredila

sama. Mama ji verjame in ji prepusti vajeti. Odločita se, da ne bosta povedali sestrici, zato da je ne bi skrbelo. Čez nekaj časa sestra ugotovi sama in ji to tudi pove, ona pa jo prosi, da se s tem ne obremenjuje, česar sestra ne upošteva. Poskuša jo pozdraviti in ji pomagati na vse mogoče načine – poklanja ji darilca, nastavlja članke, kjer strokovnjaki pišejo o nevarnostih eksperimentiranja s hrano, odnese tehniko in ogledalo, ampak nič ne pomaga.

Ona naposled najde 'zdravilo' zase – poglede. Njena samozavest ni tako nizka, ko na sebi čuti zaljubljene ali samo poželjive poglede. Zato večkrat spi s fanti, ki jih sploh ne pozna. Od tega postane skoraj odvisna.

Nekega dne se počuti tako slabo, da za nekaj dni ostane doma; z njo ostane tudi sestra. Zjutraj se grdo sporečeta in njena sestra v velikem čustvenem stresu zaužije ogromno tablet ter se tako poskuša ubiti. Ona jo najde v takšnem stanju in pokliče reševalce. S sestrico je bilo vse v redu, a njena mama se je odločila, da bo stvari vzela v svoje roke. Njo praktično prisili, da je. Pri tem ji pomagata tudi sestra in prijateljica. Ona je bila doma en teden in v tem tednu je dosegla zelo velik napredek. Uspelo ji je pojesti vsak dan vsaj en obrok in ga zadržati v sebi. Problem pa je ponovno nastopil, ko je morala nazaj v šolo. Nekaj časa ji uspeva hrano zadrževati v sebi, nato pa spet podleže pritisku nevidnih ljudi. Spet začne bruhati in škodovati sama sebi. Ponovno potrebuje poglede in spet začne srečevati različne fante. Družini laže, da je pri prijateljicah, medtem ko spi pri fantih. Njena sestra začne sumiti v verodostojnost njenih zgodbic. Pogovori se z njeno prijateljico, ki ji pove, da ni bila pri njej. Sestra jo sooči z lažmi, ampak ona ji spet pove neresnico, da ima fanta, pri katerem je spala. Prijateljica zanjo zelo pozorno pripravi obleko za maturantski ples in jo kasneje vpraša, kje je bila takrat, ko naj bi bila pri njej, in ona ji prizna, da je bila pri različnih fantih. Prijateljica je zelo razočarana in zato se spreta. Po prepiru ona odvihra iz njenega stanovanja.

V noči njenega maturantskega plesa na prazen želodec spi nekaj alkohola in stvari se poslabšajo. V trebuhu dobi strašne bolečine in ne more priti iz stranišča. Njena sošolka na pomoč pokliče enega izmed treznih fantov na plesišču in ta ji pomaga. Ponudi ji prevoz domov, a ona ga prosi, da bi se rada samo malo vozila naokrog. Med vožnjo doživi živčni zlom. Nad njo se je v tem trenutku zvrnilo vse: razočaranje prijateljice, nevidnih ljudi, strah

pred razočaranjem, ki ga bo doživela njena družina, ko njej ne bo uspelo. V njeni glavi se je razvil pogovor med njo in nevidnimi ljudmi. Le-ti so bili jezni nanjo, ker si je sploh upala pomisliti na to, da bi lahko prenehala s svojim početjem. Tako jo je strah, kaj ji bodo nevidni ljudje naredili, da se hoče samo osvoboditi svojega telesa, zato začne praskati in trgati svojo kožo. On jo s težavo pomiri in jo potem odpelje k sebi domov, ker ga je ona tako prosila. Z njim se je tudi prvič resno pogovorila o svojih problemih. Doživi pa tudi ponižanje, ko ga hoče poljubiti, on pa jo zavrne in ji pove, da ima dekle. Ponoči pa se še prenaže in vse to izbruha.

Naslednje jutro gresta s sestrico na podeželje, kjer izkričita v veter vse tegobe. Nato prideta domov in ona sprejme najpomembnejšo odločitev v svojem življenju. Odloči se, da bo prenehala z bruhanjem.

5 Njihovi svetovi

Eden izmed glavnih ciljev naloge je bila tudi podrobna analiza glavnih književnih oseb. Karakterne in psihološke slike glavnih književnih likov sem poskusila razbrati in oblikovati na podlagi besedil posameznih romanov. Svoja dognanja sem podprla s citati iz obravnavanih romanov.

5.1 Urša

Protagonistka mladinskega romana Debeluška je petnajstletna Urša, ki se na željo svoje mame trudi postati manekenka, pri tem pa posega po različnih neprimernih načinih za zmanjševanje telesne teže. Njena mama je nekdanja (ne ravno preveč uspešna) manekenka, ki svojo hčer 'uporablja' kot sredstvo za doseg svojih mladostnih ciljev ali kot pove Urša: »Dunja (...) si je želela z mojo pomočjo uspeli tam, kjer ji je spodletelo pred petindvajsetimi leti.«

Ves čas jo kritizira, predvsem njeno postavo, medtem ko je za njena čustva in želje gluha ter slepa. Ves čas priliva olje na ogenj z neprimernimi komentarji, s čimer doseže, da se Urša počuti še slabše in tone še globlje:

»Požrešnost je eden od sedmih naglavnih grehov.«

»Dunja vedno zatrjuje, da najboljši ženski prijatelj ni diamant, ampak tehtnica.«

Urša čuti distanco in hlad, ki vlada med njima, velikokrat se zave, da jo Dunja prezira, kar tudi ubesedi:

»Ne vem, ali bolj sovraži to, da jo kličem mama, ali dejstvo, da mora biti mama dekletu, kot sem jaz.«

»Veljam, za cel nalivnik veljam.« (Dunja si je za Uršino prvo modno revijo kupila nov nalivnik, zato Urša ironično komentira to njeno dejanje.)

»Gotovo se vsak dan grize, zakaj ni splavila, ko je bil še čas.«

»Dovolj velika sramota je že, da moram doma prenašati tvojo debelo, štorasto rit.« (Urša se prenaje in ko jo Dunja pri tem zasači, je do svoje hčere nesramna ter zajedljiva in ji očita debelost, čeprav Urša pri svojih 170 centimetrih tehta 51 kilogramov, vsaj v začetku romana.)

Dunja in Urša sta imeli zapleten odnos, Urša svojo mamo po eni strani sovraži, po drugi pa bi naredila vse, da bi jo le-ta vzljubila.

»Moj odnos z Dunjo je bil podoben stopanju po črepinjah. Ob najmanjši neprevidnosti si se urezal do krvi. In četudi je je bilo za eno samo kapljo, je bolelo, kot bi se vpisal med krvodajalce.«

»V resnici bi itak naredila vse, da bi me Dunja vzljubila. Čeprav ne vem zakaj, ker jo na smrt sovražim.«

»Mogoče me bo Dunja imela rada, če preneham jesti.«

Dunja se na več mestih pokaže kot brezsrčna in neprizanesljiva do drugi ljudi, celo Uršinih vrstnic, kar Urša komentira z naslednjimi besedami:

»Vročina se je najbrž kuhala v tistem njenem kamnu, ki ga je hranila namesto prsi.«

»Dunja vse moje prijateljice sodi po teži.«

Urša v romanu do Dunje na več mestih čuti odpor:

»Najraje bi jo vrgla iz sobe, ampak se je nočem dotakniti.«

»Ne prenesem, da se me dotakne.«

»Njeni dotiki so se mi gnusili.«

Ko Urša naredi nekaj dobrega zase, gre na terapijo k doktorju Ponižu, svoji mami tega noče oziroma ne more zaupati, saj jo je strah njene reakcije in ker podzavestno ve, da je pri tem ne bi podprla:

»Pomislila sem, da bi ji povedala o doktorju Ponižu, a se nekako nisem mogla pripraviti k zaupnosti. Sprevidela sem, da je pravzaprav sploh ne poznam. Se je kdaj vprašala, kdo sem jaz?«

V družini vladajo hladni odnosi:

»Pri Karin se vsako jutro cmokajo in poslavlajo, kot da se zadnjič vidijo. Pri nas doma pa treskamo z vrati v upanju, da se vidimo zadnjič.«

»Bajta je mrtva in prazna. Kot se za fine hiše spodobi. Magda pet dni v tednu briše, umiva, gladi in lošči, dokler ne posrka še zadnje kaplje življenja v hiši, v soboto zjutraj pa ti je potem nerodno vstati iz postelje in položiti nogo na brezmadežna tla.«

»Pri nas nismo vajeni dotikov. Razen kadar si merimo obseg riti.«

»Naša hiša je mavzolej. In mi trop balzamiranih mrličev.«

Urša je stradala, do koder je segal njen spomin, kar je posredno priznala Žani v enem od njunih pogovorov, ko ji je v mislih odgovorila, da strada »dlje kot celo življenje.« Pred Dunjo je skrivala hrano in jedla na skrivaj:

»Izpod postelje je izdajalsko molela škatla.« (Šlo je za napolitanke. Urša se je ustrašila, da bo škatla izdala njeno nočno požrtijo.)

»Kaj bo shujšana!« se je usajala Dunja, »vsako noč pomlati škatlo keksov.«

»Upam,« je končno odprla usta, »Urša, da te moja koža ni pretresla do te mere, da se boš danes zvečer spet zaklenila v kopalnico in se spozabila nad škatlo napolitank.« (Tudi učiteljica Ana na manekenskem tečaju zbada Uršo glede njenih skrivnih prehranjevalnih razvad, v tem je zelo podobna Dunji.)

Urša je imela tudi očeta, od katerega pa ni imela dosti koristi:

»Stal je sredi hodnika kot kak klošar, ki prosi vbogajme. Če ne bi bila tako neznansko utrujena, bi šla k njemu in mu zavila vrat.«

Urša v knjigi večkrat izrazi željo, da bi se njen oče postavil za njo in da bi se malo več ukvarjal z njo. Želi si, da bi bil bolj prisoten, tako fizično kot tudi da bi zanjo pokazal interes, se z njo pogovarjal, ji dal občutek, da jo ima rad, ne pa da samo živi in ždi v svojih knjigah ter svetovih, ki se njenega ne dotikajo.

»Kako naj vem, ko ga pa nikdar ne vidim?«

»Sama sem do četrtega leta mislila, da sploh nimam očeta. Nikoli ga ni bilo doma. Vedno je potoval naokrog in bral iz svojih knjig, ki jih ni nihče razumel.«

»Z raznimi pisatelji sodeluje v forumih in na seminarjih in podobno. Zato se mi zdi popolnoma razumljivo, da ne najde časa za svojo edino hčer.«

»Ljubica z mamom se pogovorita, jaz sem zamudil že pol dnevnika ...«

»Oče se ji ne zna postaviti po robu.« (Dunji.)

»Kaj hočemo, lepo je vzgojen. Preveč. Zato pa nimam nič od njega.«

»Pomislila sem, da bi mu nesla pokazat svoje zapiske za natečaj. Mogoče bi celo opazil, da živim.«

»Oče vedno pazi na pravilno izgovorjavo. Njegove besede so toge, kot bi žvečil kepe plastelina. Nikoli ne posluša, o čem pripoveduje. Po navadi vedno kaj prosi ali se opravičuje.«

»Albert Mušič je velik posranec. Živi v knjigah. V resničnosti pa samo ždi.«

Da jo puščata na cedilu oba starša, pove tudi, ko omenja, da so jo ponoči tlačile nočne more:

»Oče in Dunja nista nikoli prišla pogledat, zakaj kričim.«

Urša na več mestih v romanu izrazi željo po pisateljskem poklicu, vendar zaradi pomankanja samozavesti in zaupanja vase spremeni svoje želje za prihodnost. Pravi, da bo frizerka. S tem pa še bolj razjezi Dunjo.

»Jaz bi tudi rada šla na poljansko gimnazijo. Jezike bom študirala. Pisateljica bom.«
(Tako je njeno prepričanje v začetku romana.)

»Ne grem na gimnazijo. Na frizersko bom šla! Za frizersko ne rabim pik.«

»Neka gospa me je skušala zaplesti v pogovor o šoli, a sem jo zavrnila z obrazložitvijo, da se nameravam vpisati na Poljansko, pa ne na gimnazijo, kajti na Poljanski je tudi srednja frizerska, ki je kot ustvarjena zame.« (Urša praznuje svoj rojstni dan s prijatelji svojih staršev in skuša osramotiti Dunjo in tudi očeta.)

Urša skuša s pomočjo doktorja Poniža ugotoviti, zakaj je hrana tako pomembna v njenem življenju.

»Počutila sem se tako polno, kot bi me ljubil ves svet.« (Ko se naje do onemoglosti.)

Drugič mu zaupa, da je hrana njeno orožje. Z njim se maščuje Dunji. Je, ko je najbolj jezna.

Urša na tečaju manekenstva spozna Žano, ki je v svetu manekenstva že dalj časa in je tudi dokaj uspešna. Ko se spoznata, jo Urša vidi kot pretirano suhico:

»Bila je tako suha, da so ji na ramenih štrlele kosti. Še več, bila je tako suha, da je imela kolena prevelika za lastne noge.«

»Šestinštirideset je ponosno odgovorila.« (Žanini kilogrami.)

»Ampak videti je bila kot izžeta cunjica.«

»Videti je bila kakor otroci v tistem UNICEF-ovem zvezku.«

»Punca me je začela zanimati. Bila je tako zoprna, da bi se lahko od nje še marsikaj naučila.«

»Jedli sva brez besed. Pravzaprav si nisva imeli kaj povedati. Tako ali tako naju je povezovala samo hrana.«

»Obe z Žano sva preveč obsedeni sami s sabo, da bi naju zanimal kdo drug.«

Žana ji pove, kako se je možno znebiti pojedene hrane, preden te le-ta začne rediti. Uvede jo v svet bruhanja:

»Od zdaj naprej boš ti obvladovala svoje telo in ne telo tebe, boš videla.«

»Saj nalašč kozlam, ti butara ...«

»Saj vidiš,« je zmignila z rameni, »samo paziti moraš, da se skozlaš takoj, preden ti kislina prebavi hrano, ker je pol svinjsko težko, kapiraš ...«

Urša je imela prijateljico Karin, ki je bila malo močnejše postave, kar ji je Urša tudi večkrat oponašala, najbolj takrat, ko je bila najbolj nezadovoljna sama s seboj in s svojo podobo.

»To, stara, zdrav duh v debelem telesu!« je tiho navijala Karin. Od včerajšnje pice ji je zrasel nov podbradek.«

»Ampak tako je, če si upaš biti debel. Karin pravi, da to terja veliko poguma. Jaz pa mislim, da predvsem veliko zraka.«

»Naj priznam Karin, da mi grejo njena kolena na bruhanje? Tako velika ima, kot bi ji na noge prišili pokrovke.«

»Nemarna je. Kako je lahko moja najboljša prijateljica?«

»Ne bom je klicala, ne. Kaznovala jo bom. Še vedno je predebela.«

»Saj je debela! Debeluške nimajo fantov. Vse življenje prespijo z blazino v naročju. Debeluške nihče noče niti za prijateljico.«

Urša čuti, oz. si to samo dopoveduje, odpor tudi do fantov:

»Res ne vem, kaj punce vidijo na fantih. Meni se vsi po vrsti gnusijo.«

»Bil je Mark. Ta psihopat me kar naprej zalezuje. Ne morem mu dopovedati, da mi je odvraten, ker mu po glavi roji samo seks, jaz pa si ne znam predstavljati, da bi se kdo želel dotikati mojega ogabnega telesa.«

Po drugi strani, pa na je na več mestih mogoče slutiti, da ji je Mark všeč, a si ga ne upa spustiti blizu:

»Ob njem mi je vedno nelagodno. Hočem reči, rdeča postanem in vse pametne domislice, s katerimi bi ga lahko zabila, mi izpuhtijo iz glave.«

Ko z Žano ukradeta prstan, se najprej spomni, kako bo na njeno novo pridobitev reagiral Mark. Pomembno se ji zdi, kaj si fant misli, vendar si tega ne prizna.

»Marku bom rekla, da je zaročni. Ampak koga pa briga Mark?!«

»Kadar se z Markom srečava, se me loti omedlevica. Tip bo resnično mislil, da sem zatrapana vanj.«

»Božal me je. (...) Od njegovega dotika me je obhajal srh. Ni mogoče, da bi mi bilo všeč. (...) Lepo je bilo z njim. Skoraj sem pozabila.«

Urša je, podobno kot njena mama, prezirala vse ljudi s prekomerno težo:

»Najmanj sedemdeset kil. Za odstrel. Mislim, sedemdeset. Baba neuvidevna! Dvema normalno suhima ženskama zaseda prostor na Zemlji.«

»Če ima ženska debelo rit, si zasluži samo strel v glavo.«

»Hočevarca ga (zraka, op. p.) med vzpenjanjem po stopnicah uniči za dve ozonski luknji skupaj. To bi morali raziskovati tisti od UNICEF-a!« (Urša in Karin se pogovarjata o debelosti.)

Ker je Urša imela za debelo tudi sebe, se je prav tako prezirala. Njeno povsem uničeno samopodobo nakazujejo naslednji citati:

»Nesposobna sem, nisem vredna ljubezni. Ne zaslužim si je.«

»Nikogar ne sovražim bolj kot sebe.«

»Lepo. Odlična, nadarjena in debela.«

»Petdeset. Pol centa. Kot pitana pujska za zakol.«

»Debeluhi ne morejo bit srečni.«

»Nikoli in nikdar ji ne bom znala ustreči. Za svoje starše sem razočaranje. Razočaranje sem bila za Marka. Razočarala sem Ano. In Karin. Nesposobna sem, nisem vredna ljubezni. Ne zaslužim si je. Debeluhi so vsem v posmeh. (...) Ogabna sem in mehka.

Kmalu ne bom mogla več niti skozi vrata. Saj vem, da vsi s prstom kažejo name. Sovražim se. Sovražim. Nikogar ne sovražim bolj kot sebe.«

Ko Urša misli, da je debela, je sama do sebe cinična in ironična, po glavi pa ji rojijo takšne misli:

»Normalno, poln krožnik te nikoli ne pusti na cedilu.«

»Pravzaprav debelost sploh ni tako slaba. Kot da okrog sebe gradiš nekakšen obroč, ki te varuje pred drugimi.«

»Super! Težja bom, težje me bodo prizadeli.«

»Bili sva samo dobra papica in jaz. Nerazdružljivi prijateljici.«

»Brez hrane, brez radosti!«

»Ker sem še vedno široka kot sinji kit, sem si mislila, to sem jaz, Urša Klančnik-Mušič, najtežja žival na zemlji.«

»Saša Lošič se mi je zapeljivo smehljajal. Če bi videl mojo debelo rit, bi gotovo pobegnil s posterja.«

»Bila sem grda in zoprna. Celo oče mi je nekoč rekel, da sem njegov trenutek slabosti. Po mojem je hotel reči, da sem se jima ponesrečila.«

Urša na nekaj mestih izrazi pomisleke o primernosti svojega početja:

»Mogoče sem malo zabluzila, ne vem. Noge me preprosto niso ubogale. Vsak gib je od mene terjal ogromno napora.«

Urša po nekaj tednih stradanja opazi razliko na svojem telesu:

»Še vedno sem bila debela, normalno, ampak nekako ozko debela, kot zvitek papirja.«

Večkrat izrazi svojo željo po smrti:

»Nekoč bom ustavila svoje srce. Ne za zmeraj. Samo toliko, da vidim kaj se bo zgodilo.«

»Spet je zmagal trebuh. Enkrat ga bom zabodla, da bom imela mir pred njim.«

Na koncu pa se o svojih najbolj skritih strahovih potoži svoji razredničarki:

»Nazadnje pa je izbruhnila, da je ne bo mogla nikoli klicati mama. Nikoli pa če se bo še tako trudila.«

5.2 Šana

Glavna književna oseba in provoosebna pripovedovalka romana Punčka v ogledalu je Šana, 19-letnica, ki zaradi pritiska sodobne družbe zapade v bulimijo ter anoreksijo. Spoznamo jo kot novopečeno študentko prava. Šana ima velike probleme s samopodobo tudi zaradi spodrseljaja s študijem:

»Na napačnem študiju sem pristala.«

»Na medicino pa kar pozabi!« poudari, da me zaboli.«

»Moj izredni študij je polomija.«

»Prizadevam si nemogoče.« (Šana o študiju, ki je v veliki meri povod za njene motnje hranjenja.)

Šana bi se rada vpisala na drug študij, vendar je njena družina pri tem ne podpira, še več, jasno ji dajo vedeti, da so študij plačali in da ga mora dokončati:

»Končala naj bi, kar sem bila prisiljena začeti, vztrajata očka in mama. Glavna pa je babica.«

»Pomagal ti bom,« odgovori, ker noče sprejeti, da ne maram tega študija.« (Njen oče je velikokrat na strani babice, tudi ko gre za študij.)

Misli, da je predebela, za tako mišljenje pa sta krivi tudi Beba in njena babica, ki ji ustvarjata in še večata komplekse, ki so že v njej:

»Če človek misli, da je debel, se tako tudi počuti, sem ugotovila.«

»Predebela sem!« se zgrozim ob pogledu na svoje telo.«

»Slišim le to, da nisem suhica. Potrdil je moje domneve.« (Vito ji s svojimi sicer dobronamernimi pripombami nevede povzroča komplekse.)

»Debelost je zame slabost, ki se je sramujem.«

»Ne morem se gledati.«

»Zakompleksana bajsa postajam.«

»Slečena miže stopim v vodo, ki me skriva ped samo seboj. Nočem se soočiti z bajso, ki sem jo razkrila. (...) Vitko je na otip, toda jaz ga vidim debelega. (...) Ko zlezem iz banje, zamižim. Obrišem se in ovita v brisačo stečem mimo ogledala.« (Šana o svojem telesu, s katerim je nezadovoljna.)

»Debela sem, ker se tako počutim.«

»Preveč me je.«

»Čeprav sem bruhala, se počutim kot balon.«

»Celo zredila sem se, mislim.« (Mama ji pove, da je shujšala, a vendar Šana tega ne verjame.)

»Tudi jaz ne jem, vendar imam v telesu zalogo.« (Misli, da je tako debela, da bo preživela stradanje in bruhanje, ker ima zaloge.)

»Celo na pregledu, ko sem morala dvigniti majico, sem pomislila, kako se bo nad mojim debelim pasom zgrozil zdravnik.« (Misli, da jo vsi vidijo tako debelo, kot vidi sama sebe.)

»Pred ogledalom se mi je zdel kritičen trebuh, zvečer pa se bom spravila nad zadnjico. Obsedena sem s tem, kakor da imam preganjavico.«

Zdi se ji, da je njeno življenje laž, nekako je izgubljena in ne more najti svojega prostora pod soncem ter si izoblikovati realne samopodobe:

»Moja vitkost je varljiva in študij farsa. Vse je ena sama laž.«

»Izgubljena v samozaničevanju sem.«

»Moje letošnje nezadovoljstvo je dobilo partnerja. Prezir, ki ga čutim do sebe.«

»Babičina prostorna hiša ni dom, ki bi ga imela v srcu.«

Šana ima zelo nizko samozavest:

»Raztrgana samozavest mi ne da dihata.«

»Rada bi bila nevidna.«

»Spreledala sem, da postaja Beba bolna in da tudi jaz stopam na njeno pot.« (Šana se je v svoji podzavesti zavedala, kaj se dogaja z Bebo in z njo, vendar je to spoznanje prišlo prepozno.)

»Moj občutek nesamozavesti mi ne dovoli.« (Noče se zaplesti s fanti, ker misli, da ni dovolj dobra in da mora prej opraviti z bajso v sebi.)

»Moja predstava o sebi je zmedena.«

»Vitkost je mit, ki se mu ženske suženjsko podrejamo.« (Šana se je tega dejstva zavedala, a se je še vseeno priganjala k popolnosti.)

»Manjvrednostni kompleks si grem tolažit s kremnimi rezinami.«

»Bajsa. Sovraži me, zadnje čase še bolj, ker je skrita.« (Šanina podzavest je ustvarila bajso, ki jo je spodbujala pri njenem početju in ki se je prikazala vsakič, ko se je Šana pogledala v ogledalo.)

Šanina mama je za Šano žrtvovala svojo kariero, s tem ko je ob njenem rojstvu prekinila študij, za kar se Šana velikokrat čuti odgovorno:

»Še kot študentka je zanosila, prekinila študij ekonomije in obtičala v pisarni, kar ima babica navado poudarjati.«

»Uslužbenka v banki je, česar sem kriva jaz.«

Šanin oče je doštudiral, a se ni izpopolnjeval v tujini, ker je namesto tega skrbel za družino:

»Očka je kljub mojemu nenačrtovanemu prihodu na svet nadaljeval s študijem gradbeništva in postal inženir.«

»Starša imam, ki imata neizživete ambicije.«

»Načelen oče je, vendar razvajen sin, kar ustreza babičini želji po dominantnosti.«

Šanina babica je svojega sina vedno razvajala, kot ga še zdaj, prav tako želi biti glavna in vedeti vse:

»Samovšečna gospa nadzira vsa dogajanja v hiši.«

»Ustreže ji, ker je njen sin in ker je hiša babičina. Hvaležno smemo prebivati v njej.« (Oče je mamin sinko, kar Šano moti.)

Šano muči, da babica usmerja življenje v njihovem domu in v vse vtika svoj nos:

»Oblastna je, ker ji dopuščamo.«

»Epicenter naše družine je vsekakor ona.«

»Prepričana je, da je naš odrešenik.«

»Samo slaba dekleta hodijo ponoči ven.« (Komentira Šanin večerni izhod.)

Ko se Šana razjezi, vrže babici v obraz: »Vcepila si mi kompleks, da sem prišla na svet nezaželena in prekmalu.«

Ker živijo pri babici, Šana čuti, da nima doma. Ta občutek jo zasleduje in prav tako vpliva ne njeno samopodobo:

»Toda kriv je očka in ne babica, da mojega doma ni.«

»Stanujemo pri babici! Babica bo pazila nate! Babica nam bo skuhala kosilo! Vprašaj babico! Bodi hvaležna babici! Babici ne smemo ugovarjati!« sem poslušala in postajala manjvredna sama sebi.«

Tudi starša sta večinoma odsotna in se veliko ukvarjata vsak s svojo službo ter nimata časa zanjo:

»Na skupni ladji smo, vendar vsak v svojem čolnu veslamo stran.«

Ko jo prestraši kri v slini, pred očetom in babico pove: »Jem in bruham! ... Že od mature naprej!« Onadva pa je v svoji vase zaverovanosti sploh ne slišita in nista sposobna razumeti klica na pomoč: »Da je bil to krik, sta oba z očkom spregledala.«

Njena prijateljica Maja je vedno optimistična in jo spodbuja, vendar ji Šana ne zaupa svojih težav ter se zaradi kompleksa manjvrednosti zapira vase.

»Nič ni vrženo stran Šana! ... Za izkušnje, ki jih pridobivava gre.« (Jo bodri, ko obupava nad neželenim študijem.)

»Te pospremim?« vpraša Maja prijazno. Ni zamerljiva in tudi prepirljiva ne.«

Njena druga prijateljica Beba pa ima težave že od prej in je žrtev velikih čustvenih nihanj:

»Njena samopodoba je bila napadena.« (Skupaj gredo nakupovat oblačila in Beba si ne more kupiti majic, ker so ji premajhne, kar jo razbesni in zaradi česar postane nesramna ter se znese nad Šano.)

»Svoje nizko samospoštovanje je kot ost usmerila vame. Razkrila se mi je, vendar hoče ostati vzvišena.« (Beba Šani pove, da bruha.)

»Samo obešalnik, na katerem visi obleka, je še.« (Šana je opazila, da je Beba anoreksična, vendar se tega ni zavedala in spoznanja ni mogla prenesti na svoje težave.)

»Ne moreš si predstavljati, koliko ponižanj mora doživeti debel otrok.« (Beba razlaga Šani, od kod izvirajo njene težave s kilogrami in zakaj je začela drastično hujšati.)

»Za Bebo me skrbi!« (Šano skrbi za Bebo, saj iz njene pripovedi o bulimiji in anoreksiji razbere, da z Bebo ni vse v redu in da je že hudo bolna.)

Šana se izogiba fantov:

»Obeh se izogibam. Kako izkrivljeno življenje imam.« (Izogiba se Vitu in Maju.)

»Prijatelja sva in ne, všeč sva si in ne; vse je nekako neizrazito.« (Šana o Vitu, o katerem ne ve, kaj naj si misli.)

»Všeč mi je, ker me osvaja, vendar dlje od tega ne grem. Zakompleksana bajsa sem, kar nočem, da bi drugi odkrili.«

»Res imam probleme in ne utegnem te z njimi spoznavati!« priznam, kar je že sam uganil.« (Način, na katerega se je znebila Maja.)

»Svojo punco imaš ali pa hodi z Majo!« se ne morem pomiriti. Odrivam ga in zaganjam paniko.« (Šana v prepiru z Alešem.)

»Fantje se mi umaknejo ali pa se jim umaknem jaz, obojestranska resnica.«

5.3 Ona

Glavna književna oseba romana Lepe punce lepo bruhajo je ona, brezimno dekle, ki jo spremljamo nekje med 15. in 19. letom starosti. Podlegla je pritisku medijev in njihovem stremjenju k popolnosti; sebe primerja z izdelkom, ki mora biti v potrošniškem svetu dovolj privlačen na oko, da bi se dobro prodajal oz. da bi bil v njenem svetu dovolj priljubljen. Zdi se ji, da sama ni dovolj všečna/sprejemljiva, zato skuša doseči zaželeno in propagirano vitko postavbo:

»Ime izdelka, njegov videz in vsebina so nepomembni, če se ta ne prodaja dobro. Njena prodaja je bliskovito upadala.«

Obremenjuje se s tem, da ne ustreza merilom, ki ji jih postavljajo (tudi namišljeni) ljudje in mediji:

»Kaj šele to, da je imel vsak mnenje o tem, kakšna naj bi bila, in da nikoli ni bila takšna.«

»Nihče ne izbere poškodovanega ali grdega izdelka, pa če je ta še tako prijazen, zabaven, simpatičen, zdrav, dober in oh in sploh. Kaj ti pomaga lepa notranjost, če si gnila na zunaj? Ker svet je supermarket in ljudje so samo izdelki na policah.«

Počuti se kot zavržena igrača, ker ni dovolj dobra za ta svet. Misli si, da je na zunaj zelo grda, celo gnila. Zato začne z bulimijo, da bi se popravila, da bi bila spet lep in nov izdelek na policah.

Ona je zelo negativna in neodločna oseba ter na vsakem koraku dvomi vase in v svojo moč, da naredi konec agoniji, v katero je zapadla. Vsi okoli nje (mama, sestra, prijateljica, sošolka) si želijo, da bi prenehala z bruhanjem in se z njo zelo trudijo, ona pa obupuje nad seboj ter si želi samo, da bi odnehali in si s tem prihranili razočaranje:

»Ker sem izgubljen primer. Na koncu bodo sam vsi prizadeti ugotovili, da se ni splačalo, in jim bo žal. In ne morem jim dopovedat, da nej že zdej odnehajo in si prihranijo razočaranje.«

»Trudim se, da bi sploh lahk preživela vsak dan sproti ... (...) Moja stvar... Mnja... Zato, ker sem ugotovila, da bom spet vse zasrala.«

Ves čas so z njo nevidni ljudje, njena nočna mora, halucinacija, mučitelji, ki jih je ustvarila njena podzavest. Ne more jim uiti, se rešiti iz njihovega objema, sledijo ji že skoraj vse življenje. Zaničujejo jo, se ji posmehujejo, včasih so tudi kruti in neusmiljeni:

»Najhuje pa je, da jim ne morem pobegniti, ker so del mene, del mojega telesa.«

»Ob robu množice je opazila nevidne ljudi, ki so si s porogljivimi nasmehi utirali pot do nje.«

»Vsa pravila izginejo, ostanejo le nevidni ljudje, telo in ona. In vsi se ji smejiijo.«

»Če ne bi bilo nas, bi mislila, da si dovolj dobra. Mi te bomo samo obvarovali pred tem.«

»Ve, da je izgubila, da so močnejši in da proti njim ne more nič.«

»Pol se mi nevidni ljudje smejejo in me dušijo, jaz jim pa pustim, ker vem, da imajo prav.«

V nekem trenutku doživi živčni zlom zaradi vsega, kar se ji je nabralo na plečih. To se zgodi, ko jo neki neznani fant (v katerem kasneje prepozna sošolkega fanta) odpelje iz diskoteke, kjer omedli. Zajame jo tesnoba, počutiti se začne utesnjeno:

»Ne, da bi se zavedela, kdaj, je začela naenkrat z vrhovi prstov krčevito drseti gor in dol po šipi. Gor in dol, gor in dol vedno bolj silovito, kot bi si hotela utreti pot na plan.«

»Tišina in zrak v avtu sta postala nevzdržno zadušljiva, in če se ne bo hitro nekaj zgodilo, bo začela kričati.«

»Tega ne bo zdržala, ne bo zmogla, prehudo je, pretežko!«

»Zakaj me je pol tok strah? Ne morem, nej se že enkrat neha, vseeno mi je, ne morem več! Ne zdržim. Kdaj bo že konec? Kdaj bom okej? Kaj nej naredim, da bom zadosti dobra za vas!?«

»Branila se je, vpila, grizla in kričala vedno bolj nerazumljive stvari.«

»V njej se je vse trgalo na koščke, obraz je imela moker od solz.«

»Potem so avto napolnili še nevidni ljudje. Njihova prisotnost in smeh sta izpodrinila vse preostalo. V tistem trenutku jo je dokončno sesulo.«

»S prsti je mečkala kožo na obrazu, hotela jo je spraskati, strgati, da bi lahko pobegnila ven.«

Na koncu, ko se je počutila najslabše, si je želela, da bi umrla, saj ne zdrži več v svojem telesu. Čutila je, da ne bo zmogla pritiska, ki ga je doživljala:

»Ne morem več!«

»Mora ven iz telesa, mora!«

»Tega ne bo zdržala, ne bo zmogla, prehudo je, pretežko!«

»V glavo se ji je bila namreč zapičila misel, da bo vzela veliki kuhinjski nož za rezanje mesa in si napravila luknjo v telo. Iz njega bi izbezala vso hrano in napravila konec temu mučenju.«

Ustvarila si je več svojih pravil o hrani, prehranjevanju, kalorijah ... Počasi je s hrano postala obsedena in jo začela sovražiti:

»Vedela je, koliko časa potrebuje hrana od trenutka, ko jo poješ, do takrat, ko se začne prebavljati.«

»Hrane ne potrebuješ tako nujno, kot vsi vztrajno zatrjujejo.«

»Koliko kalorij ima vse, kar daš v usta, in koliko jih lahko poješ, preden se začneš sovražiti?«

»Hrana je njen sovražnik.«

Bruhanje je postalo nekaj običajnega, praktično del nje:

»Ptička čivka, kuža laja, jaz bruham.«

»Bruham, torej sem.«

»Bruhanje je moja komunikacija s svetom.«

Misli, da z njo ne bo nič narobe, dopoveduje si, da ve, kaj dela, čeprav stopa po tenki črti:

»Ne bom si ničesar uničila, nič se mi ne bo zgodilo, ker vem, kaj delam ...«

»Pa saj ne bo! Očiju ni mogel nihče pomagat, nismo imeli nadzora ... Jaz pa vem, kaj delam, meni se ne bo nič zgodilo!«

Njeno telo se ji gnusi, ga sovraži:

»Ker mi ni všeč moje telo tako, kot je, ker ga sovražim, ker se mi gnusi, ker se mi zdi, da bom znorela, ker sem ujeta v njem ...«

»Mislila je, da bo padla po tleh, tako silovito jo je zadel občutek gnusa in nemoči. Poglej se, kakšna si.«

»Številka je bila tako pošastno visoka, da jo je v trenutku postalo sram. Zdaj je videla tisto, kar so preostali.« **(Koliko tehta.)**

»Predstavljaljaj si, da se zbudiš vsak dan in da se ti gnusi tvoje telo in da nikakor ne moreš iz njega, ne glede na to, kaj narediš.«

Za preživetje je potrebovala poglede, ki jih je dobila tako, da je velikokrat spala z različnimi, tudi povsem neznanimi, fanti. Le-tako je dobila potrditev, da nekaj velja, da je nekemu več:

»Gledal jo je. Skoraj tako, kot da bi bila nekaj vredna.«

»Njegov pogled jo je varoval pred nevidnimi ljudmi.«

»Nevidni ljudje so izginili, uspelo ji je pobegniti.«

»Tolikokrat se je že zbudila gola, da je bila že izurjena v hitrem iskanju razmetanih oblek.«

»Ja, in da bi si tako vzela edino stvar, zaradi katere se vsaj včasih počutim dovolj dobro? Ne morem, brez tega ne bo šlo ...«

»Zato, ker se edino takrat, ko spim z nekom, počutim zadosti vredno in si ne želim, da bi bla nekdo drug. In ker se takrat počutim najboljše na svetu in mi ni treba bruhat.«

S fanti se je spuščala zgolj v telesna razmerja, prijateljici pa je pojasnila, zakaj to počne, zakaj si nikogar ne pusti blizu:

»Kaj pa naj bi? Pustila, da se zaljubi vame in ga zvelkla v svojo zmešnjavo, potem pa odrinila stran, ko bi preveč bolelo?! Kako nej bi mu razožila vse skupaj? Kako nej pričakujem od enega tipa, da se bo ubadal z mojimi problemi, ki jih še sama ne znam rešit? To bi bilo nepošteno!«

V romanu večkrat pobegne na avtobus in se z njim vozi brez cilja, saj se na ta način vdaja pozabi ter se počuti resnično svobodno, kot bi njena duša odplavala nekam stran:

»Škoda, da avtobusi ne vozijo ob tej uri, prav bi ji prišlo malo pozabljanja.«

»VOŽNJA = SVOBODA.«

»Sedi v avtobusu na svojem najljubšem sedežu in se ne meni za starejše, ki jih bolijo noge in bi jim morala odstopiti sedež. Ker nje ni. Njeno telo je zamrznjeno v pozi in času, nje pa ni.«

Njena sestra je nekaj let mlajša od nje, a velikokrat tudi sama ugotovi, da je bolj zrela od nje. Njeno početje spremlja z obupom, strah jo je, da bi se ji kaj zgodilo, predvsem tudi zaradi izkušnje z očetom, zato ji neomajno skuša pomagati, a ji ne uspe. Ona jo ima sicer rada in jo boli, ko jo vidi zaskrbljeno in obupano, a s svojim početjem ne more nehati:

»Tiho je bila in jokala, ker jo je vsakič znova prizadelo, kako zrela je sestra. Sestra.«

»Zaradi tega se je ves čas počutila kot zadnje sranje, saj se ji je zdelo, da jo sestričina prijaznost spominja na to, kako ničesar ne zasluži.«

»Bila je tako drobna in krhka in lepa in zrela, da se je ona skoraj zlomila.«

Ona se je na začetku romana zaupala svoji prijateljici, ki ji je bila nato na voljo v vsakem trenutku:

»Že neki časa si ful želim shujšat in ... No ... Pol pač ne jem. Al se pa preveč najem pa pol bruham, kadar sem preveč lačna. In neki časa je blo vse kul, sam zdej mi je pa zmeri večkrat slabo, pa včeri sem mela tko naporno noč, čist se mi je trgalo...» (Njena izpoved.)

»Kaj pa, če bi poskusila to res končat? Lahko poskusiva skupaj. Štiriindvajset ur na dan te bom držala za roko, če bo treba, še na vece bom šla s tabo ...» (Prijateljica ji je ponudila oporo in pomoč.)

»Sej se trudim, VES ČAS se trudim, ampak vi vsi itak, sam čakate na to, kdaj bom spet zajebala! Ne razumeš, kako je, ko moram vsak dan gledat vaše razočarane obraze.« (Prijateljica ji je bila vse skozi na voljo, prišla je vsakič, ne glede na to, kdaj jo je poklicala, čez nekaj časa pa je odnehala, ker je začela obupavati tudi ona, sprli sta se.)

Mama je o hčerkinem problemu izvedela od zdravnikov in vse od takrat ji je poskušala pomagati, čez nekaj časa pa je tudi ona obupala. Po tem, ko je obupala, pa je sledila samo še svojemu zadnjemu načrtu, in sicer pomagala ji bo takrat, ko bo hči sama dojela, da potrebuje pomoč in bo pripravljena tudi sama nekaj narediti, da se izkoplje iz godlje, v katero je zašla.

»Mami, kaj bova naredili? ..... Ne vem. Res nimam pojma.« (Mama in sestra se pogovarjata o skoraj brezupnem primeru hčerke in sestre.)

»Tega starši naj ne bi priznali, četudi jim spodleti plan Ž.« (Mama prizna, da ne ve več, kaj bi lahko za hčer še naredila, obupuje, ne more več.)

»To razumem, ljubica, ampak tako ne gre več naprej. Vse tri smo utrujene, naveličane in to ne pelje nikamor. Jutri boš začela jesti.« (Mamin načrt za pomoč svoji hčerki – bdela bo nad njo in jo nadzorovala, tudi za ceno svoje službe, ki jo tekom procesa izgubi.)

»Odkar ni bilo več očija, je morala mnogo noči prebedeti ob objokani hčerki, ki se je bala, da ji bo umrla tudi mama, medtem ko se je druga dušila na stranišču. Ena hčerka je vmes odrastla in nehala jokati, druga pa je ostala na stranišču.«

»Mama je ščasoma opustila nadzor nad njo, saj je dobila občutek, da ji lahko zaupa.«

Čez nekaj časa pa ona mamu tako razočara, da odneha, saj nima več moči, da bi nadaljevala:

»Sem ti hotela samo povedat, da lahko od zdaj naprej počneš, kar hočeš. Sicer si to počela že do zdaj, ampak zdaj se jaz umikam.«

»In ko se boš odločila, da bi res rada kaj spremenila, ti bom pomagala in ti stala ob strani, do takrat pa ...« (Ponudila ji je pomoč, ampak le če jo bo ona prosila zanjo.)

Na koncu romana izrazi dvome v svoje početje:

»Pa kaj delam?«

»Kako ji je uspelo, da je tako zabluzila?«

»Misliš, da se mi bo kdaj uspelo rešit vsega tega?«

Konča pa z, kot konec sama razumem, z lučjo na koncu tunela, ko nagovarja (mogoče tudi nevidne ljudi) bralca z:

»Zakaj vsi pričakujete, da bo šlo nekaj narobe?!?!?!?!«

6 Dekleta druga ob drugi

6.1 Primerjava

Za lažjo primerjavo sem naredila tabelo, v katero sem vnesla najpomembnejše lastnosti glavnih oseb, ki jih bom primerjala med seboj.

Tabela 1: Primerjava

Roman	Debeluška	Punčka v ogledalu	Lepe punce lepo bruhajo
Glavna književna oseba	Urša – edinka, osnovnošolka, živi z očetom in mamo.	Šana – edinka, študentka, živi s staršema v babičini hiši, sad mlade ljubezni.	Ona – gimnazijka in kasneje študentka, živi z mamo in sestro, oče ji je umrl.
Starost	15 let – 8. razred.	18 let – 1. letnik študija.	15–19 let – 1. letnik SŠ– 1. letnik študija.
Prijateljske vezi	Karin in Žana , ki se med seboj ne poznata; Karin je močnejše postave, Žana se strada zaradi ukvarjanja z manekenstvom.	Maja in Beba ; od osnovne šole nerazdružljive, njihove prijateljske vezi se začnejo krhati.	Najboljša prijateljica iz osnovne šole in sošolka v srednji šoli.
Simpatije	Mark.	Vito, Maj in Aleš.	Različni naključni fantje.
Začetek težav s hranjenjem	Od rane mladosti.	Ne uspe ji priti na željen študij, zato dobi kompleks.	V romanu ni podan točen podatek o

		manjvrednosti, ki jo privede do težav s hranjenjem.	začetku njenega početja.
Potek bolezni	Strada, bruha, nato pa samo še strada, ker jo bruhanje preveč utruja.	Največ bruha.	Strada zelo malo, večinoma bruha.
Kdo jim pomaga na pot pogube?	Mama in Žana.	Prijateljica Beba.	Standardi popolnosti v sodobni družbi.
Kaj jih žene v izgubljanje teže?	Da bi ugodila mami ali jo s tem prizadela.	Prepričanje, da je debela.	Gnus do svojega telesa.
Kako doživljajo sebe?	Predebela, ničvredna.	Predebela, manjvredna.	Predebela, nepopolna.
Konec romana	Urša si ne želi prenehati, kot tudi zapiše na koncu romana: »Lahko me rešujejo pred mojim lastnim življenjem, kolikor hočejo. Vendar nič ne pomaga. En zdrs. In potem bom poskusila znova.«	Čisto se odvadi bulimije in ozdravi. Prizna si svoj problem in sprejme sklep/izdela načrt, da se bo začela zdraviti.	Preneha, a v zraku še vedno ostaja vprašanje, ali ji bo uspelo

6.2 Bruham, torej sem

V vsakem romanu, ki sem ga preučevala, je bila glavna književna oseba najstnica z osebnostnimi problemi; vse tri protagonistke so bile dekleta, stara med 15 in 19 let. Vsa ta dekleta so le malo starejša od mene, zato sem se lahko z njimi poistovetila in našla tudi primerjave z življenji svojih vrstnikov. V tem delu bom primerjala glavne vzroke za anoreksijo in bulimijo v življenju treh najstnic iz obravnavanih romanov.

6.2.1 Glavne književne osebe

Glavne književne osebe romanov so Urša, Šana in Ona. Urša je uporniška petnajstletnica, ki ji mama že od malega v glavo vbija različne lepotne ideale in pravila o hrani. Šana je mirna osemnajstletnica, ki ji ni uspelo priti na željen študij, kar jo zelo potre. Ona je najstnica s številnimi kompleksi in nezadovoljstvom v sebi, kar jo postopoma uničuje. Spremljamo jo od začetka srednje šole pa do začetka fakultete. Vse tri so torej najstnice, postavljene pred zagate in odločitve tega zahtevnega obdobja v življenju človeka, ki pa so seveda otežene zaradi problematičnega odnosa do hrane in svojega telesa, ki je vsem skupen.

6.2.2 Prijateljske vezi

Urša ima dve prijateljici, Karin in Žano, ki se med seboj ne poznata. Karin je obilnejše postave in nadvse brezskrbna, medtem ko je Žana, tako kot Urša, obsedena s svojim telesom in z željo da bi ugodila svoji z ničimer zadovoljni mami. Urša Karin potrebuje ob sebi, obenem pa se sprašuje, kako lahko živi tako debela, in ji ne gre v glavo, da se sploh ne obremenjuje s tem. Na drugi strani pa si želi, da bi lahko bila tako brezskrbna, kot je ona. Žana pa je Urši nekako všeč, ker sta si že tako podobni, v njej vidi neko vzornico.

Odkar jo spozna, bruha tako kot ona, si želi imeti toliko kilogramov kot ona ... Žana pa na koncu zaradi predolgega odklanjanja hrane umre.

Šana ima Bebo in Majo. Poznajo se že od osnovne šole in do gimnazije so bile vedno nerazdružljive. Po koncu osnovne šole sta šli Šana in Maja na gimnazijo, kamor si je želela tudi Beba, a je le-ta morala na frizersko šolo, saj jo je njena mama imenovala za naslednico frizerskega salona, ki je bil v njihovi lasti. Beba je obsedena z manekenstvom, zato se strada in je tudi zelo nasajena. Šano začne zatirati in tako se začnejo njihove prijateljske vezi krhati. Šele po Bebini smrti se Šana in Maja zavesta izgube in postaneta še bolj povezani.

Ona ima svojo najboljšo prijateljico iz osnovne šole in sošolko, s katero sta si blizu iz srednje šole. Obe vesta za njeno težavo. Njena prijateljica ji je vedno na voljo, ob kateri koli uri, z njo hodi k zdravniku ob nemogočih urah, vedno ko jo ona pokliče, takoj pridrvi k njej in ji pomaga. Prenaša vsako njeno muho in ji predstavlja tako zelo potrebno oporo. Sošolka pa ji ne pomaga toliko, z njo se samo nekajkrat pogovori.

Vse imajo ob sebi torej dobre prijateljice, ki jim ni vseeno za njihovo početje, vendar same tega ne izkoriščajo v polni meri in jih ne cenijo dovolj, velikokrat jih imajo za same po sebi umevne. Velikokrat ne sprejmejo njihove pomoči in podpore ter jih s svojim početjem pehajo od sebe.

6.2.3 Simpatije

Vsem trem dekletom se zdi, da so prenaporne za fante in da jim bodo olajšale življenje, če ne bodo z njimi. Nobena ni pripravljena za resno zvezo, nobena si ni pripravljena spustiti nekoga tako blizu, se mu odpreti, a vse imajo simpatije.

Urša ima eno simpatijo, Marka. Z njim je nekdanj že bila par, ampak se ni obneslo. Vse od takrat ga pogosto omenja in razmišlja o njem, čeprav si vztrajno dopoveduje, da je ne

zanima. Na tihem pa si priznava, da jo mika. Urša in Mark se celo poljubita in vse od takrat ji je bil Mark v oporo; a ko gre Urša v bolnico, si Mark najde drugo in njuna romanca se hitro konča.

Šani so všeč Vito, Maj in Aleš. Vita spozna na fakulteti in se z njim spoprijatelji. Postaneta si všeč, a je Vito za Šano preveč poln sam sebe in vedno, sicer nenamerno, reče nekaj, kar še podkrepi njene komplekse. Maja spozna na neki zabavi, všeč ji je, a po ponovnem snidenju z njim spozna, da njuna zveza ne bi uspela, saj ji je dal Maj jasno vedeti, da išče enostavno dekle brez problemov, kar pa Šana ni. Aleš je Vitov najboljši prijatelj, ki ga spozna v kavarni, na Alešev rojstni dan. Aleš Šano po tem, ko se ona razburi, odpelje na Bled, kjer mu Šana pove o svojih problemih. Aleš ji da vedeti, da ji bo vedno stal ob strani in da ga lahko kadar koli pokliče. Je najbolj pokončen in ji dejansko tudi ponudi pomoč (mogoče tudi zaradi tega, ker se mu razkrije).

Ona ima različne simpatije, fante s katerimi le spi. To počne zato, ker potrebuje 'pogled', občudovanje, ki ji ga v trenutkih, ko spi z njimi, poklanjajo vsi ti fantje. Samo s pogledi, s takim početjem, lahko zbeži nevidnim ljudem. Zaradi nizke samopodobe misli, da dela vsem fantom, ki jim ne vrne klica, uslugo in jih po preživetih noči niti ne pozdravi več.

6.2.4 Začetek težav s hranjenjem

Urša zaradi mame strada že od rojstva, Dunja ji je ustvarila različne komplekse in postavljala različna pravila, ki so povzročila Uršino sovraštvo do hrane. Prav tako pa ji je v škodo Žanin nasvet o bruhanju. Šana je bruhalo, odkar so se začeli njeni problemi s študijem. Bila je veliko bolj ranljiva in stvari so ji lažje prišle do živega. Zato jo tudi tako prizadene, ko ji babica in Beba začneta govoriti, da se je zredila. Beba ji nato pove za bruhanje in Šana posluša njen nasvet. Tako se začne njena pot pogube. V tem sta si Urša in Šana podobni, obe na bruhanje napeljeta prijateljici. Za njo pa v romanu ni podatka o začetku stopanja na pot bruhanja in stradanja. Ona se samo ne znajde v modernem svetu in si na tak način skuša lajšati življenje.

6.2.5 Potek bolezni

Urša na začetku romana strada, po tem, ko spozna Žano, ki ji pove za bruhanje, pa še bruha. Čez nekaj časa pa samo še strada, ker se ji zdi bruhanje preveč utrujajoče.

Šana, ki nima toliko stika z različnimi metodami za drastično hujšanje pa samo bruha, ker ji je dala tak nasvet prijateljica Beba.

Za njo pa v romanu ni podatka, da bi stradala, čeprav je bila verjetno seznanjena tudi z ostalimi metodami izgubljanja teže, tako da samo bruha.

Vsem je skupno bruhanje, kot metoda za praznjenje in lajšanje vesti ob zaužiti hrani.

6.2.6 Kdo jim pomaga na pot pogube?

Uršo pri njenem nevarnem početju podpirata Dunja in Žana. Slednja ji pove za bruhanje, kot metodo hujšanja, in jo podpira pri tem; Dunja pa Uršo zaničuje in tako v njej vzbuja sovraštvo do nje, pa tudi odpor do hrane, ki je včasih tudi sredstvo maščevanja mami. Urša hoče Dunjo prizadeti, obenem pa si želi, da bi jo Dunja vzljubila. Urša se zato žene, Dunja pa jo samo spodbuja z različnimi opazkami, ki jo prizadenejo.

Šano pri bruhanju spodbuja prijateljica Beba, najprej tako da ji pove za bruhanje in ko ji dodaja komplekse, s tem ko ji govori, da je predebela. Šano ženejo tudi pikre pripombe njene babice, ko ji govori, da je debela, da se je zredila in da mora shujšati.

Njo pa spodbujajo standardi popolnosti v današnji družbi. Ustvarila si je mnenje, da jim ne ustreza, zato se žene, da bi jim ustrezala. Pri njej pa ni osebe, ki bi jo pahnila na pogubno pot izgubljanja teže. Njo obenem moti sledenje standardom, ki jih postavlja moderna družba, po drugi strani pa se jim trudi ustrezati.

Uršo in Šano pri tem nevarnem početju 'spodbujajo' bližnji, ona pa si sama ustvari nevidne ljudi in usodno podleže idealom vitkosti ter popolnosti sodobnega sveta.

6.2.7 Kaj jih žene v izgubljanje teže?

Uršin glavni vzrok za zapadanje v anoreksijo je ugoditi mami, ki poskuša čez njo uresničiti svoje neizživete sanje (ker je tako zagnana, sploh ne pomisli na posledice, ki jih na Urši pušča s svojimi dejanji).

Šanin in njen vzrok pa je, da sta obe polni kompleksov zaradi različnih dejavnikov. Pri Šani sta ta dejavnika babica in prijateljica ter dejstvo, da ji ni uspelo priti na željen študij.

Pri njej pa je dejavnik zunanji svet, ki ima tako začrtane standarde popolnosti, v katerih se ona ne znajde, da ji spodnese tla pod nogami.

Vse pa so podlegle zahtevam takega sveta zaradi pomakanja samozavesti in nizke samopodobe. Pri Urši je to povzročila mama, ki je ni nikoli poslušala, ji ni nudila materinske ljubezni, jo je tudi zaničevala in na sploh prezirala. Šana pa je imela starševsko, sicer velikokrat malo odsotno, ljubezen, ni pa imela doma. Z družino so živeli v babičini hiši, kjer Šana ni nikoli čutila topline in varnosti, ki nam jo daje dom. Vedno je morala ubogati babico in se ji podrežati, ker jim je pustila, da so živeli pri njej. Pri njej ni čisto jasno, kako se zgodi njena obsedenost s svojim telesom in popolnostjo, saj jo spoznamo že sredi začaranega kroga, katerega nastanek ni v romanu nikjer posebej pojasnjen.

Pa vendar se med seboj pri tem početju malo razlikujejo. Urša se je tako gnala, zato da bi ugodila mami in njenim željam. Šano žene misel, da je debela in da bo s tem shujšala. Misli, da bo ko bo lepša in bolj suha lažje shajala z drugimi in bo lažje živela. Njen povod za hujšanje/bruhanje pa je misel, da bo spraznila svoje telo in pobegnila iz njega. Njeno telo se ji tako gabi, da še komaj živi v njem.

6.2.8 Kako doživljajo sebe

Urša sebe v prvi dojema vrsti kot debelo, takoj za tem pa se zdi sama sebi še ničvredna, ker je mama nima rada, Urša pa si želi in potrebuje njeno ljubezen, misli, da je ona vzrok maminega hladnega obnašanja do nje. Dunja pa se tega ne zaveda in je tudi preveč trdosrčna, da bi lahko kar koli spremenila, da bi se Urša počutila bolje.

Šana se počuti manjvredno in debelo. Manjvredno se počuti, ker ni zbrala dovolj točk, da bi lahko študirala medicino. To jo je zelo potrlo in njena podzavest je ustvarila občutek manjvrednosti. Ker je bila sad mlade ljubezni, njena mama ni dokončala študija, oče pa ni izpopolnjeval svojega inženirskega znanja v tujini. Šanina babica ima navado ta dejstva poudarjati, zato ima Šana občutek, da je svojim staršem vse pokvarila.

Ona se počuti predebelo, čeprav strada in bruha že vrsto let. Počuti pa se še nepopolno, kar pri njej predstavlja veliko oviro, ker stremi k popolnosti in si želi biti popolna. Misli, da dela vse narobe, da je grda, debela. Želi si biti taka, kot vsa lepa in suha dekleta. Polna je tudi prezira v sebi, ki je sad občutka nepopolnosti.

Samopodoba je pri vseh treh osebah močno načeta, same sebe doživljajo kot debele in nevredne.

6.2.9 Konec romana

Urša si ni nikoli želela odnehati. To tudi zapiše na koncu romana. Še vedno si želi umreti. Menim, da bo Urša nadaljevala s svojim početjem, dokler se ne bo počutila ljubljeno.

Šana je trdno odločena, da bo prenehala. Od vseh treh deklet je najbolj prepričana, da bo bruhanju napravila konec. Še vedno v zraku ostaja vprašanje, ali bo še kdaj ponovila svoje početje, a menim, da ni verjetno, da bi se to zgodilo.

Ona sprejme odločitev, da bo prenehala. Uspe ji in spet normalno zaživi. Na koncu romana celo posmehljivo sprašuje: »Zakaj vsi pričakujete, da bo šlo nekaj narobe?!?!?!?«

Vsi trije romani puščajo odprt konec in dajejo bralcu misliti in ugibati, kako se bodo nadaljevale življenjske poti vseh treh deklet.

7 0 problemih sodobnih najstnikov s strokovnjakom

V želji pridobiti informacije o razširjenosti motenj hranjenja pri mladostnikih tukaj in danes (med vsemi drugimi pastmi mladostništva) sem se obrnila na priznanega psihologa, g. Heliodorja Cvetka, ki ima za seboj že vrsto let izkušenj. Zaposlen je v Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše v Mariboru, kjer pomaga vsem, tako otrokom kot odraslim, že nekaj let pa intenzivno sodeluje tudi z našo šolo in pomaga vsakič, ko se pojavijo take ali drugačne težave, povezane z odraščanjem ali nezaželenim vedenjem. Opravila sem pogovor, v katerem sem želela pridobiti čim več podatkov, ki se navezujejo na tematiko romanov.

Vzrokov za začetek motenj hranjenja je že samo na podlagi teh treh romanov veliko. Včasih se v ozadju skriva družina, včasih pa za vsem tem stoji družba. Ali je vzrok večkrat družina ali družba?

Vzrok so največkrat standardi v družbi, starši tega početja v večini primerov ne podpirajo. Velikokrat se taki primeri najdejo v različnih subkulturah, na primer baletniki: če se baletka zredi, potem ne bo več ustrezala merilom, zato mora shujšati. To bo naredila na najhitrejši možni način. Ali bo stradala ali bo bruhala ali pa kar oboje. Kmalu se bo navadila in več ne bo mogla prenehati.

V romanu Debeluška je opisan primer mame, ki je podpirala svojo hčer pri drastičnem hujšanju, jo celo spodbujala z različnimi žaljivimi besedami. Ali poznate še kakšen tak primer?

Na žalost obstajajo, ampak so hvala bogu redki. Poznam celo take primere, ko so mame poskušale živeti svoje sanje preko svojih hčera. Na tak način začne posameznik odklanjati hrano in si jo ustvari za sovražnika, medtem ko bi morala biti naš zaveznik. Hrana je za naš preživetveno pomembna, a postane v takih primerih naš sovražnik in jo je treba izbruhati.

Torej problem nastane, ko postane hrana naš sovražnik. Kaj pa so posledice večnega boja s hrano?

Najhujša posledica je, da začne naš organizem zavračati hrano, ne čutimo več lakote, ne čutimo več apetita, dekleta izgubijo menstruacijo, postanejo živi okostnjaki. Teža pade pod vsako kritično mejo, ni je mogoče več spraviti na normalni nivo in telo preprosto ugasne.

Vzrokov za motnje hranjenja je več. Lahko si dekleta želi postati manekenka, lahko da je predebela, lahko pa se ji samo zdi, da je predebela. Kaj pa je najpogostejši vzrok?

Prvi najpogostejši vzrok je nezadovoljstvo s postavo. Veliko deklet ni zadovoljnih s svojo postavo. Mislijo, da so grde, predebele, imajo prevelik nos, štrleča ušesa ... Marsikatero dekleta je dandanes nezadovoljno s sabo. Do tega so pripeljali tudi vsi mediji, ki potrjujejo različne standarde, ki jih včasih ni bilo. Danes je standard, da si vitek, da lahko tako postavo vzdržiš, če imaš malo oblin, že veljaš za manjvrednega. Včasih pa je bilo tako, da si samo z oblinami nekaj veljal. Ker če si bil malo bolj rejen, je pomenilo, da imaš denar, da si lahko privoščiš. Naslednji zelo pogost vzrok pa je nezadovoljstvo s samim seboj. Dostikrat v to zapadejo tudi dekleta, ki nimajo nobene želje po ukvarjanju z dejavnostmi, za katere morajo biti pretirano suhe, dostikrat so samo nezadovoljne s sabo. Zdi se jim, da jih ljudje nimajo radi, da jih ne marajo, da so grde, imajo občutek, da so nezanimive za fante, da jih vrstnice izločajo. Taki vzroki so lahko začetek, da nekdo začne

razmišljati, da ni v redu, in poskuša preko zlorabljanja hrane doseči idealno postavo in s tem priti v center pozornosti, torej dobiti naklonjenost, dobiti kompliment, se dokazati.

Ali se bulimija in anoreksija pogosto prepletata z depresijo?

Depresija pomeni upad aktivnosti, depresiven človek je pasiven. Depresiven človek je že obupan. Misli, da mu več ni pomoči, da je izgubljen primer. Na podlagi tega, ko izgubiš upanje, da bi nekaj lahko dosegel, postaneš neaktiven, postaneš depresiven. Najboljši način, da človeka rešiš depresije, je, da ga spraviš v gibanje. Depresija se pogosto veže na bulimijo, ampak šele takrat, ko takšen človek, ki ima motnje hranjenja, začne ugotavljati, da s tem početjem ne dosega željenega. Ko ugotovi, da si je s tem samo nakopal še eno težavo več. Ko začne hirati telo in začnejo odpovedovati tvoji organi, postane človeku jasno, da si je samo še nakopal en problem, da ni rešil tistega enega, ampak si jih je ustvaril več. In to vodi v obup in depresijo.

Zanima me, ali lahko ugotovimo anoreksijo in bulimijo samo s pomočjo zunanjih oz. telesnih znakov?

Telesnih znakov je več. Najbolj pogosti so hiranje organizma, neredna menstruacija ali izguba le-te, slaba krvna slika, slabo zobovje, krhki nohti in lasje, suhi lasje. Lahko se opazi tudi na zdravniških pregledih, ko izračunajo indeks telesne teže. Poruši se ravnovesje v naši krvi, zdravniki lahko to ugotovijo na podlagi krvne slike.

V romanih je vsako dekle poiskalo pomoč po določenem času. Urša po približno desetih letih, ona po 8–9. letih, Šana pa že po enem letu. Koliko časa ponavadi preteče, preden oboleli poišče pomoč?

Oboleli po navadi pridejo po pomoč, ko je ogroženo njihovo zdravje ali pa ko so njihovi najbližji tako zaskrbljeni za njihovo zdravje, da jih le-ti pripeljejo. Pridejo pa mladi

redkokdaj sami po pomoč, neodvisno od starosti. Pomoč pa po navadi poiščejo na psihiatriji ali pa pedopsihiatriji.

Oboleli običajno poiščejo strokovno pomoč. Zanima pa me, ali se lahko ozdraviš anoreksije in bulimije tudi brez strokovne pomoči?

Kdor se odloči za tak podvig, mora biti zelo močna osebnost. Ni nemogoče, ampak ljudje, ki jim to uspe, so zelo redki. Redko kdo se je zmožen sam pozdraviti. Tak človek je mogoče eden na tisoč. Ljudje s tako težavo potrebujejo podporo, zelo pogosto potrebuje človek tudi streznitev, na primer da nekdo umre zaradi istega problema. V primeru alkoholikov se lahko žena loči, včasih je dovolj, da samo zagrozi z ločitvijo in to človeka prizemlji. Pogosto se tudi bulimije in anoreksije nikoli ne znebiš. Tako kot alkoholiki, ko se pozdravijo, več ne smejo piti alkohola, da ne bi spet postali odvisni. Isto je pri bulimoanoreksikih. Brez strokovne pomoči pa se je praviloma zelo težko ozdraviti.

8 Družbena odgovornost

V okviru družbene odgovornosti sem ob izdelavi svoje raziskovalne naloge razmišljala o težavah mladostnikov danes, predvsem o motnjah hranjenja. V letošnjem šolskem letu se pri šolskem parlamentu, katerega članica sem, posvečamo pastem mladostništva. V pogovore in raziskovanje sem se aktivno vključila z referatom, v katerem sem na osnovi strokovne literature popisala motnje hranjenja, ki sem jih nato v obliki predavanja predstavila staršem na predavanju za starše in sošolcem na predmetni stopnji v času skupne ure, namenjene oddelčni skupnosti. V svojo predstavitev sem vključila tudi zgodbe iz romanov, na osnovi katerih je nastala moja raziskovana naloga, da bi problematiko bolj približala učencem in da bi se s temi zgodbami lažje poistovetili ali da bi se jih problematika bolj dotaknila, hkrati pa sem jih želela spodbuditi tudi k branju in širjenju obzorij.

Najstniki s težavami se lahko po strokovno pomoč napotijo k različnim psihiatrom in psihologom, v Sloveniji deluje tudi ogromno svetovalnih centrov, eden od njih je Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor, kjer nudijo pomoč predvsem mladim, ki se soočajo z različnimi težavami in dilemami, ki jih s seboj prinaša proces odraščanja. V sodobnem času pa ima pomembno vlogo tudi splet, kjer lahko posamezniki prav tako poiščejo strokovno pomoč in pri tem ostanejo anonimni. Ena takih strani je spletna stran tosemjaz.net, kjer svetujejo in pomagajo številni priznani strokovnjaki, med svojim raziskovanjem pa sem naletela še na eno kvalitetno stran, njen naslov je psihoterapija-ordinacija.si.

9 Zaključek

Med nastajanjem raziskovalne naloge sem spoznavala, kaj povzroča današnje stremenje k popolnosti mladim dekletom. Želijo si ustrezati lepotnim idealom, zato počnejo vse mogoče, od stradanja do bruhanja. Marsikatera tudi zapade v depresijo. Dekleta posegajo po različnih škodljivih odvajalnih in shujševalnih tabletah. Drastično hujšanje jim uničuje zdravje, marsikatero dekle pa tudi umre zaradi odpovedi srca, dehidracije, podhranjenosti. Obolele potrebujejo pomoč, a je, ko starši ugotovijo, kaj se z njihovim otrokom dogaja, v veliko primerih že prepozno. Večina odraslih tudi nepravilno reagira. Ne poiščejo pomoči, zatirajo otrokov problem, se otroka zaradi tega sramujejo, mu poskušajo pomagati sami.

Svojo prvo hipotezo, da je glavni vzrok problemov s hranjenjem pri glavnih književnih osebah družina, lahko delno potrdim. Pri Urši in Šani je bil glavni vzrok njune bolezni družina, medtem ko je bil pri njej to svet popolnosti.

Drugo hipotezo, da je izvor problema pri vseh glavnih literarnih osebah podoben, sem potrdila s pomočjo analize romanov. Vse se počutijo predebele in se ne počutijo dobro v svojem telesu, kar je tudi izvor problema s hranjenjem.

Tretja hipoteza, da se motnje hranjenja pojavljajo tudi v življenju mladostnikov danes, prav tako drži. Potrdim jo lahko na osnovi pogovora z g. Cvetkom. Sicer pa se ta problem pojavlja tudi pri mojih vrstnikih in marsikdo se ne zna pravilno spoprijeti z njim.

V svoji raziskovalni nalogi sem potrdila dve in delno potrdila eno hipotezo. Prav tako sem uspešno realizirala vse cilje naloge.

Zavedam se, da motenj hranjenja ne moremo preprečiti, lahko pa obolelim pomagamo. Pomembno je tudi, da se oboleli zavedajo, da lahko o teh problemih preberejo na spletu in pri tem ostanejo anonimni. Med raziskovanjem sem odkrila spletno stran www.tosemjaz.net, na kateri različni psihologi in psihiatri iz vse Slovenije odgovarjajo na

različna vprašanja, med drugim tudi o motnjah hranjenja. Vsi, ki trpijo za motnjami hranjenja pa svojega problema ne smejo zadrževati v sebi, ampak se morajo o njem z nekom pogovoriti.

10 Viri in literatura

Fritz – Kunc, M. (2003). Punčka v ogledalu. Ljubljana: Karantanija

Hrvatina, A. (2012). Lepe punce lepo bruhajo: Ljubljana: Mladinska knjiga

Vidmar, J. (1999). Debeluška. Ljubljana: Mladinska knjiga

Mušič, J. (2004). Veliki album slovenskih pisateljev: Ljubljana: Mladika

http://www.mladinska.com/files/18465/Asja-Hrvatina-Lepe-punce-lepo-bruhajo_Odisej.pdf (12. 12. 2015)

https://sl.wikipedia.org/wiki/Asja_Hrvatina (12. 12. 2015)

https://sl.wikipedia.org/wiki/Marinka_Fritz_Kunc (8. 11. 2015)

https://sl.wikisource.org/wiki/Marinka_Fritz_Kunc (8. 11. 2015)

<http://www.zalozbamis.com/avtor/janja-vidmar-4/> (17. 10. 2015)

<http://www.drustvopisateljev.si/si/pisatelji/138/detail.html> (17. 10. 2015)

<http://www.locutio.si/avtorji.php?ID=297> (17. 10. 2015)